

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (viies koda)

4. mai 2023 *

Eelotsusetaotlus – Füüsiliste isikute kaitse isikuandmete töötlemisel – Määrus (EL) 2016/679 – Artikkel 5 – Töötlemise põhimõtted – Vastutus töötlemise eest – Artikkel 6 – Töötlemise seaduslikkus – Haldusasutuse koostatud elektrooniline toimik varjupaigataotluse kohta – Edastamine pädevale riigisisesele kohtule elektroonilise postkasti kaudu – Artiklite 26 ja 30 rikkumine – Töötlemise kaasvastutust reguleeriva kokkuleppe puudumine ja töötlemistoimingute registri pidamata jätmine – Tagajärjed – Artikli 17 lõige 1 – Õigus andmete kustutamisele („õigus olla unustatud“) – Artikli 18 lõige 1 – Õigus isikuandmete töötlemise piiramisele – Mõiste „ebaseaduslik töötlemine“ – Elektroonilise toimiku arvesse võtmine riigisisese kohtu poolt – Andmesubjekti nõusoleku puudumine

Kohtuasjas C-60/22,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Verwaltungsgericht Wiesbadeni (Wiesbadeni halduskohus, Saksamaa) 27. jaanuari 2022. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 1. veebruaril 2022, menetluses

UZ

versus

Bundesrepublik Deutschland,

EUROOPA KOHUS (viies koda),

koosseisus: koja president E. Regan (ettekandja), kohtunikud D. Gratsias, M. Ilešič, I. Jarukaitis ja Z. Csehi,

kohtujurist: T. Čapeta,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- UZ, esindaja: *Rechtsanwalt* J. Leuschner,
- Saksamaa valitsus, esindajad: J. Möller ja P.-L. Krüger,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

- Tšehhi valitsus, esindajad: O. Serdula, M. Smolek ja J. Vláčil,
- Prantsuse valitsus, esindajad: A.-L. Desjonquères ja J. Illouz,
- Austria valitsus, esindajad: A. Posch, M.-T. Rappersberger ja J. Schmoll,
- Poola valitsus, esindaja: B. Majczyna,
- Euroopa Komisjon, esindajad: A. Bouchagiar, F. Erlbacher ja H. Kranenborg,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb seda, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määruse (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT 2016, L 119, lk 1, ja parandus ELT 2018, L 127, lk 3; edaspidi „isikuandmete kaitse üldmäärus“) artiklit 5, artikli 17 lõike 1 punkti d, artikli 18 lõike 1 punkti b ning artikleid 26 ja 30.
- 2 Taotlus on esitatud kolmanda riigi kodaniku UZi ja Bundesrepublik Deutschlandi (Saksamaa Liitvabariik), keda esindab Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (föderaalne rände- ja pagulasamet, Saksamaa) (edaspidi „rände- ja pagulasamet“), vahelises kohtuvaidluses selle kodaniku esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse töötlemise üle.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 2013/32/EL

- 3 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiivi 2013/32/EL rahvusvahelise kaitse seisundi andmise ja äravõtmise menetluse ühiste nõuete kohta (uuesti sõnastatud) (ELT 2013, L 180, lk 60) põhjenduses 52 on märgitud:

„Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta direktiiviga 95/46/EÜ (üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta) [(EÜT 1995, L 281, lk 31; ELT eriväljaanne 13/15, lk 355)] reguleeritakse käesoleva direktiivi kohast isikuandmete töötlemist liikmesriikides.“

Isikuandmete kaitse üldmäärus

4 Isikuandmete kaitse üldmääruse põhjendused 1, 10, 40, 74, 79 ja 82 on sõnastatud järgmiselt:

„(1) Füüsiliste isikute kaitse isikuandmete töötlemisel on põhiõigus. Euroopa Liidu põhiõiguste harta [...] artikli 8 lõikes 1 ja [ELTL] artikli 16 lõikes 1 on sätestatud, et igaühel on õigus oma isikuandmete kaitsele.

[...]

(10) Selleks et tagada füüsiliste isikute järjekindel ja kõrgetasemeline kaitse ning kõrvaldada takistused isikuandmete liikumisel liidus, peaks füüsiliste isikute õiguste ja vabaduste kaitse selliste andmete töötlemisel olema kõigis liikmesriikides samal tasemel. Isikuandmete töötlemisel tuleks tagada füüsiliste isikute põhiõiguste ja -vabaduste kaitse eeskirjade järjekindel ja ühtne kohaldamine kogu liidus. [...]

[...]

(40) Töötlemise seaduslikkuse tagamiseks tuleks isikuandmeid töödelda asjaomase andmesubjekti nõusolekul või muul õiguslikul alusel, mis on sätestatud õigusaktis, kas käesolevas määruses või käesolevas määruses osutatud muus liidu või liikmesriigi õigusaktis, sealhulgas siis, kui vastutav töötleja peab täitma talle kehtivaid juriidilisi kohustusi või kui tuleb täita lepingut, mille osaline andmesubjekt on, või selleks, et võtta andmesubjekti taotlusel enne lepingu sõlmimist meetmeid.

[...]

(74) Tuleks kehtestada vastutava töötleja vastutus tema poolt ja tema nimel toimuva isikuandmete mis tahes töötlemise eest. Eelkõige peaks vastutav töötleja olema kohustatud rakendama asjakohaseid ja tõhusaid meetmeid ning olema võimeline tõendama isikuandmete töötlemise toimingute kooskõla käesoleva määrusega, sealhulgas meetmete tõhusust. Nende meetmete puhul tuleks arvestada töötlemise laadi, ulatust, konteksti ja eesmärgi ning ohtu füüsiliste isikute õigustele ja vabadustele.

[...]

(79) Andmesubjektide õiguste ja vabaduste kaitse ning vastutavate töötlejate ja volitatud töötlejate vastutus muu hulgas seoses järelevalveasutuste teostatava kontrolli ja nende võetavate meetmetega eeldab käesolevas määruses sätestatud vastutusvaldkondade selget jaotamist, seda ka juhul kui vastutav töötleja määrab kindlaks isikuandmete töötlemise eesmärgid ja vahendid koos teiste vastutavate töötlejatega või kui isikuandmete töötlemise toimingut teostatakse vastutava töötleja nimel.

[...]

- (82) Käesoleva määruse täitmise tõendamiseks peaks vastutav töötleja või volitatud töötleja säilitama andmeid tema vastutusalasse kuuluvate isikuandmete töötlemise toimingute kohta. Vastutav töötleja ja volitatud töötleja peaks olema kohustatud tegema järelevalveasutusega koostööd ja tegema need salvestatud andmed taotluse korral järelevalveasutusele kättesaadavaks, et neid saaks kasutada nimetatud isikuandmete töötlemise toimingute kontrollimiseks.“
- 5 Isikuandmete kaitse üldmääruse I peatükk „Üldsätted“ sisaldab artikleid 1–4.
- 6 Määruse artiklis 1 „Reguleerimise ja eesmärgid“ on sätestatud:
- „1. Käesolevas määruses sätestatakse õigusnormid, mis käsitlevad füüsiliste isikute kaitset isikuandmete töötlemisel ja isikuandmete vaba liikumist.
2. Käesoleva määrusega kaitstakse füüsiliste isikute põhiõigusi ja -vabadusi, eriti nende õigust isikuandmete kaitsele.
- [...]“.
- 7 Selle määruse artikli 4 „Mõisted“ punktides 2, 7 ja 21 on ette nähtud:
- „2) „isikuandmete töötlemine“ – isikuandmete või nende kogumitega tehtav automatiseeritud või automatiseerimata toiming või toimingute kogum, nagu kogumine, dokumenteerimine, korrastamine, struktureerimine, säilitamine, kohandamine ja muutmine, päringute tegemine, lugemine, kasutamine, edastamine, levitamise või muul moel kättesaadavaks tegemise teel avalikustamine, ühitamine või ühendamine, piiramine, kustutamine või hävitamine;
- [...]
- 7) „vastutav töötleja“ – füüsiline või juriidiline isik, avaliku sektori asutus, amet või muu organ, kes üksi või koos teistega määrab kindlaks isikuandmete töötlemise eesmärgid ja vahendid; kui sellise töötlemise eesmärgid ja vahendid on kindlaks määratud liidu või liikmesriigi õigusega, võib vastutava töötleja või tema määramise konkreetsed kriteeriumid sätestada liidu või liikmesriigi õiguses;
- [...]
- 21) „järelevalveasutus“ – liikmesriigis artikli 51 kohaselt asutatud sõltumatu avaliku sektori asutus;
- [...]“.
- 8 Isikuandmete kaitse üldmääruse II peatükk „Põhimõtted“ sisaldab artikleid 5–11.
- 9 Määruse artiklis 5 „Isikuandmete töötlemise põhimõtted“ on ette nähtud:
- „1. Isikuandmete töötlemisel tagatakse, et
- a) töötlemine on seaduslik, õiglane ja andmesubjektile läbipaistev („seaduslikkus, õiglus ja läbipaistvus“);

- b) isikuandmeid kogutakse täpselt ja selgelt kindlaksmääratud ning õiguspärastel eesmärkidel ning neid ei töödelda hiljem viisil, mis on nende eesmärkidega vastuolus; isikuandmete edasist töötlemist avalikes huvides toimuva arhiveerimise, teadus- või ajalooüuringute või statistilisel eesmärgil ei loeta artikli 89 lõike 1 kohaselt algsete eesmärkidega vastuolus olevaks („eesmärgi piirang“);
 - c) isikuandmed on asjakohased, olulised ja piiratud sellega, mis on vajalik nende töötlemise eesmärgi seisukohalt („võimalikult väheste andmete kogumine“);
 - d) isikuandmed on õiged ja vajaduse korral ajakohastatud ning et võetakse kõik mõistlikud meetmed, et töötlemise eesmärgi seisukohast ebaõiged isikuandmed kustutaks või parandataks viivitamata („õigsus“);
 - e) isikuandmeid säilitatakse kujul, mis võimaldab andmesubjekte tuvastada ainult seni, kuni see on vajalik selle eesmärgi täitmiseks, milleks isikuandmeid töödeldakse; isikuandmeid võib kauem säilitada juhul, kui isikuandmeid töödeldakse üksnes avalikes huvides toimuva arhiveerimise, teadus- või ajalooüuringute või statistilisel eesmärgil vastavalt artikli 89 lõikele 1, eeldusel et andmesubjektide õiguste ja vabaduste kaitseks rakendatakse käesoleva määrusega ettenähtud asjakohaseid tehnilisi ja korralduslikke meetmeid („säilitamise piirang“);
 - f) isikuandmeid töödeldakse viisil, mis tagab isikuandmete asjakohase turvalisuse, sealhulgas kaitseb loata või ebaseadusliku töötlemise eest ning juhusliku kaotamise, hävitamise või kahjustumise eest, kasutades asjakohaseid tehnilisi või korralduslikke meetmeid („usaldusvärsus ja konfidentsiaalsus“);
2. Lõike 1 täitmise eest vastutab ja on võimeline selle täitmist tõendama vastutav töötleja („vastutus“).“
- 10 Selle määruse artikli 6 „Isikuandmete töötlemise seaduslikkus“ lõikes 1 on ette nähtud:
- „Isikuandmete töötlemine on seaduslik ainult juhul, kui on täidetud vähemalt üks järgmistest tingimustest, ning sellisel määral, nagu see tingimus on täidetud:
- a) andmesubjekt on andnud nõusoleku töödelda oma isikuandmeid ühel või mitmel konkreetsel eesmärgil;
 - b) isikuandmete töötlemine on vajalik andmesubjekti osalusel sõlmitud lepingu täitmiseks või lepingu sõlmimisele eelnevate meetmete võtmiseks vastavalt andmesubjekti taotlusele;
 - c) isikuandmete töötlemine on vajalik vastutava töötleja seadusjärgse kohustuse täitmiseks;
 - d) isikuandmete töötlemine on vajalik andmesubjekti või mõne muu füüsilise isiku eluliste huvide kaitsmiseks;
 - e) isikuandmete töötlemine on vajalik avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või vastutava töötleja avaliku võimu teostamiseks;
 - f) isikuandmete töötlemine on vajalik vastutava töötleja või kolmanda isiku õigustatud huvi korral, välja arvatud juhul, kui sellise huvi kaaluvad üles andmesubjekti huvid või põhiõigused ja -vabadused, mille nimel tuleb kaitsta isikuandmeid, eriti juhul kui andmesubjekt on laps.

Esimese lõigu punkti f ei kohaldata, kui isikuandmeid töötleb avaliku sektori asutus oma ülesannete täitmisel.“

- 11 Isikuandmete kaitse üldmääruse artikkel 7 käsitleb nõusoleku andmise tingimusi, samas kui selle määruse artiklis 8 on kindlaks määratud tingimused, mida kohaldatakse lapse nõusolekule seoses infoühiskonna teenustega.
- 12 Selle määruse artikkel 9 „Isikuandmete eriliikide töötlemine“ keelab töödelda isikuandmeid, millest ilmneb rassiline või etniline päritolu, poliitilised vaated, usulised või filosoofilised veendumused või ametiühingusse kuulumine, geneetilisi andmeid, füüsilise isiku kordumatuks tuvastamiseks kasutatavaid biomeetrilisi andmeid, terviseandmeid või andmeid füüsilise isiku seksuaalelu ja seksuaalse sättumuse kohta.
- 13 Määruse artikkel 10 „Süüteoasjades süüdimõistvate kohtuotsuste ja süütegudega seotud isikuandmete töötlemine“ käsitleb süüteoasjades süüdimõistvate kohtuotsuste ja süütegude või nendega seotud turvameetmetega seotud isikuandmete töötlemist kõnealuse määruse artikli 6 lõike 1 alusel.
- 14 Isikuandmete kaitse üldmääruse III peatükk „Andmesubjekti õigused“ sisaldab artikleid 12–23.
- 15 Selle määruse artikkel 17 „Õigus andmete kustutamisele („õigus olla unustatud“)" on sõnastatud järgmiselt:

„1. Andmesubjektil on õigus nõuda, et vastutav töötleja kustutaks põhjendamatu viivitusega teda puudutavad isikuandmed ja vastutav töötleja on kohustatud kustutama isikuandmed põhjendamatu viivitusega, kui kehtib üks järgmistest asjaoludest:

- a) isikuandmeid ei ole enam vaja sellel eesmärgil, millega seoses need on kogutud või muul viisil töödeldud;

[...]

- d) isikuandmeid on töödeldud ebaseaduslikult;

[...]

3. Lõikeid 1 ja 2 ei kohaldata sel määral, mil isikuandmete töötlemine on vajalik

[...]

- b) selleks, et täita vastutava töötleja suhtes kohaldatava liidu või liikmesriigi õigusega ette nähtud juriidilist kohustust, mis näeb ette isikuandmete töötlemise, või täita avalikes huvides olevat ülesannet või teostada vastutava töötleja avalikku võimu;

[...]

- e) õigusnõuete koostamiseks, esitamiseks või kaitsmiseks.“

16 Määruse artiklis 18 „Õigus isikuandmete töötlemise piiramisele“ on sätestatud:

„1. Andmesubjektil on õigus nõuda vastutavalt töötlejalt isikuandmete töötlemise piiramist järgmistel juhtudel:

[...]

b) isikuandmete töötlemine on ebaseaduslik, kuid andmesubjekt ei taotle isikuandmete kustutamist, vaid kasutamise piiramist;

[...]

2. Kui isikuandmete töötlemist on lõike 1 kohaselt piiratud, võib selliseid isikuandmeid töödelda (välja arvatud säilitamine) ainult andmesubjekti nõusolekul või õigusnõuete koostamiseks, esitamiseks või kaitsmiseks või teise füüsilise või juriidilise isiku õiguste kaitsmiseks või seoses liidu või liikmesriigi olulise avaliku huviga.

[...]“.

17 Isikuandmete kaitse üldmääruse IV peatükk „Vastutav töötleja ja volitatud töötleja“ sisaldab artikleid 24–43.

18 Selle peatüki 1. jaos „Üldkohustused“ sisalduv artikkel 26 „Kaasvastutavad töötlejad“ on sõnastatud järgmiselt:

„1. Kui kaks või enam vastutavat töötlejat määravad ühiselt kindlaks isikuandmete töötlemise eesmärgid ja vahendid, on nad kaasvastutavad töötlejad. Nad määravad kaasvastutava töötleja vastutusvaldkonna käesoleva määruse kohaste kohustuste täitmisel – eelkõige mis puudutab andmesubjekti õiguste kasutamist ja kaasvastutava töötleja kohustust esitada artiklites 13 ja 14 osutatud teavet – läbipaistval viisil kindlaks omavahelise kokkuleppega, välja arvatud juhul ja sel määral mil vastutavate töötlejate vastavad vastutusvaldkonnad on kindlaks määratud vastutavate töötlejate suhtes kohaldatava liidu või liikmesriigi õigusega. Sellise kokkuleppe osana võib määrata andmesubjektide jaoks kontaktpunkti.

2. Lõikes 1 osutatud kokkuleppes võetakse asjakohaselt arvesse kaasvastutava töötleja vastavaid rolle ja suhteid seoses andmesubjektidega. Kokkuleppe põhitingimused tehakse andmesubjektile teatavaks.

3. Sõltumata lõikes 1 osutatud kokkuleppe tingimustest võib andmesubjekt kasutada oma käesoleva määruse kohaseid õigusi vastutava töötleja suhtes ja vastu.“

19 Määruse artiklis 30 „Isikuandmete töötlemise toimingute registreerimine“ on ette nähtud:

„1. Vastutav töötleja ja asjakohasel juhul vastutava töötleja esindaja registreerib tema vastutusel tehtavad isikuandmete töötlemise toimingud. See kanne sisaldab järgmist teavet:

a) vastutava töötleja ning asjakohasel juhul kaasvastutava töötleja, vastutava töötleja esindaja ja andmekaitseametniku nimi ja kontaktandmed;

b) töötlemise eesmärgid;

- c) andmesubjektide kategooriate ja isikuandmete liikide kirjeldus;
- d) vastuvõtjate kategooriad, kellele isikuandmeid on avalikustatud või avalikustatakse, sealhulgas kolmandates riikides olevad vastuvõtjad ja rahvusvahelised organisatsioonid;

[...]

4. Taotluse korral teeb vastutav töötaja ja volitatud töötaja ning asjakohasel juhul vastutava töötaja või volitatud töötaja esindaja registri kättesaadavaks järelevalveasutusele.

[...]“.

- 20 Isikuandmete kaitse üldmääruse VI peatüki „Sõltumatud järelevalveasutused“ artikli 58 „Volitused“ lõikes 2 on sätestatud:

„Järelevalveasutusel on järgmised parandusvolitused:

- a) hoiatada vastutavat töötajat või volitatud töötajat, et kavandatavad isikuandmete töötlemise toimingud rikuvad tõenäoliselt käesoleva määruse sätteid;
- b) teha vastutavale töötajale või volitatud töötajale noomitusi, kui isikuandmete töötlemise toimingud on rikkunud käesoleva määruse sätteid;
- c) anda korraldus, et vastutav töötaja või volitatud töötaja rahuldaks andmesubjekti taotlused seoses tema käesoleva määruse kohaste õiguste kasutamisega;
- d) anda korraldus, et vastutav töötaja või volitatud töötaja viiks asjakohasel juhul isikuandmete töötlemise toimingud teatud viisil ja teatud aja jooksul vastavusse käesoleva määruse sätetega;
- e) anda korraldus, et vastutav töötaja teavitaks andmesubjekti tema isikuandmetega seotud rikkumisest;
- f) kehtestada ajutine või alaline isikuandmete töötlemise piirang, sealhulgas töötlemiskeeld;
- g) anda korraldus isikuandmeid parandada või need kustutada või isikuandmete töötlemist piirata artiklite 16, 17 ja 18 alusel ning teavitada nimetatud meetmetest vastuvõtjaid, kellele isikuandmed on artikli 17 lõike 2 ja artikli 19 kohaselt avaldatud;
- h) võtta sertifikaat tagasi või anda sertifitseerimisasutusele korraldus võtta tagasi artiklite 42 ja 43 alusel väljastatud sertifikaat või anda sertifitseerimisasutusele korraldus jätta sertifikaat väljastamata, kui sertifitseerimise nõuded ei ole täidetud või ei ole enam täidetud;
- i) määrata artikli 83 kohaselt trahve lisaks käesolevas lõikes osutatud meetmetele või nende asemel, sõltuvalt konkreetse juhtumi asjaoludest,
- j) anda korraldus peatada kolmandas riigis asuvale vastuvõtjale või rahvusvahelisele organisatsioonile suunatud andmevoog.“

- 21 Isikuandmete kaitse üldmääruse VIII peatükk „Õiguskaitsevahendid, vastutus ja karistused“ sisaldab artikleid 77–84.

- 22 Nimetatud määruse artikli 77 „Õigus esitada järelevalveasutusele kaebus“ lõikes 1 on ette nähtud:
- „Ilma et see piiraks muude halduslike või õiguslike kaitsevahendite kohaldamist, on igal andmesubjektil õigus esitada kaebus järelevalveasutusele, eelkõige liikmesriigis, kus on tema alaline elukoht, töökoht või väidetava rikkumise toimumiskoht, kui andmesubjekt on seisukohal, et teda puudutavate isikuandmete töötlemine rikub käesolevat määrust.“
- 23 Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 82 „Õigus hüvitisele ja vastutus“ lõigetes 1 ja 2 on sätestatud:
- „1. Igal isikul, kes on kandnud käesoleva määruse rikkumise tulemusel materiaalselt või mittemateriaalselt kahju, on õigus saada vastutavalt töötlejalt või volitatud töötlejalt hüvitist tekitatud kahju eest.
2. Kõnealuse töötlemisega seotud vastutav töötleja vastutab kahju eest, mis on tekkinud sellise töötlemise tulemusel, millega rikutakse käesolevat määrust. Volitatud töötleja vastutab töötlemise käigus tekitatud kahju eest ainult siis, kui ta ei ole täitnud käesoleva määruse nõudeid, mis on suunatud konkreetselt volitatud töötlejatele, või kui ta pole järginud vastutava töötleja seaduslikke juhiseid või on tegutsenud nende vastaselt.“
- 24 Määruse artikli 83 „Trahvide määramise üldtingimused“ lõigetes 4, 5 ja 7 on ette nähtud:
- „4. Kooskõlas lõikega 2 võib järgmiste sätete rikkumise eest määrata trahvi, mille suurus on kuni 10 000 000 eurot või ettevõtja puhul kuni 2% tema eelneva majandusaasta ülemaailmsest aastasest kogukäibest, olenevalt sellest, kumb summa on suurem:
- a) vastutava töötleja või volitatud töötleja kohustused artiklite 8, 11, 25–39, 42 ja 43 alusel;
- [...]
5. Kooskõlas lõikega 2 võib järgmiste sätete rikkumise eest määrata trahvi, mille suurus on kuni 20 000 000 eurot või ettevõtja puhul kuni 4% tema eelneva majandusaasta ülemaailmsest aastasest kogukäibest, olenevalt sellest, kumb summa on suurem:
- a) töötlemise aluspõhimõtted, sealhulgas artiklite 5, 6, 7 ja 9 kohased nõusoleku andmise tingimused;
- [...]
7. Ilma et see piiraks järelevalveasutuse parandusvolitusi artikli 58 lõike 2 alusel, võib liikmesriik näha ette eeskirju selle kohta, kas ja millisel määral võib trahve määrata selles liikmesriigis asutatud avaliku sektori asutustele ja organitele.“
- 25 Määruse XI peatüki „Lõppsätted“ artiklis 94 „Direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamine“ on sätestatud:
- „1. Direktiiv 95/46/EÜ tunnistatakse kehtetuks alates 25. maist 2018.

2. Viiteid kehtetuks tunnistatud direktiivile käsitatakse viidetena käesolevale määrusele. Viiteid direktiivi 95/46/EÜ artikli 29 alusel loodud tööühmala üksikisikute kaitseks seoses isikuandmete töötlemisega käsitatakse viidetena käesoleva määrusega loodud Euroopa Andmekaitseõukogule.“

Saksa õigus

- 26 20. detsembri 1990. aasta föderalse andmekaitseaduse (Bundesdatenschutzgesetz; *BGBI.* 1990 I, lk 2954) põhikohtuasjas kohaldatava redaktsiooni (edaspidi „BDSG“) § 43 „Haldustrahve käsitlevad sätted“ sätestab lõikes 3:

„Trahvi ei saa määrata avaliku sektori asutustele ja organitele [BDSG] § 2 lõike 1 tähenduses.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 27 Põhikohtuasja kaebaja esitas 7. mail 2019 rände- ja pagulasametile rahvusvahelise kaitse taotluse, mis jäeti rahuldamata.
- 28 Taotluse rahuldamata jätmise otsuse (edaspidi „vaidlusalune otsus“) tegemisel tugines rände- ja pagulasamet enda koostatud elektroonilisele toimikule „MARIS“, mis sisaldab põhikohtuasja kaebaja isikuandmeid.
- 29 Viimane esitas vaidlusaluse otsuse peale kaebuse Verwaltungsgericht Wiesbadenile (Wiesbadeni halduskohus, Saksamaa), kes on käesolevas kohtuasjas eelotsusetaotluse esitanud kohus. Elektrooniline toimik „MARIS“ edastati seejärel sellele kohtule isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 26 kohases ühises menetluses kohtu- ja haldusasutuste elektroonilise postkasti (*Elektronisches Gerichts- und Verwaltungspostfach*) kaudu, mida haldab avalik-õiguslik täitevvõimu asutus.
- 30 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et direktiivi 2013/32 põhjendusest 52 nähtub, et isikuandmete töötlemist liikmesriikides rahvusvahelise kaitse andmise menetlustes reguleerib isikuandmete kaitse üldmäärus.
- 31 Eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtleb siiski, kas rände- ja pagulasameti koostatud elektroonilise toimiku pidamine ning selle toimiku talle edastamine kohtu- ja haldusasutuste elektroonilise postkasti kaudu on selle määrusega kooskõlas.
- 32 Mis puudutab esiteks elektroonilise toimiku pidamist, siis ei ole tõendatud, et rände- ja pagulasamet järgiks isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 5 lõiget 1 koostoimes artikliga 30. Hoolimata eelotsusetaotluse esitanud kohtu sellekohasest taotlusest ei esitanud rände- ja pagulasamet nimelt täielikku registrit selle juhtumiga seotud töötlemistoimingute kohta. Selline register oleks aga tulnud koostada põhikohtuasja kaebaja isikuandmete töötlemise hetkel, see tähendab siis, kui tema rahvusvahelise kaitse taotlus esitati. Rände- ja pagulasamet tuleks isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 5 lõike 2 kohase vastutuse küsimuses ära kuulata pärast seda, kui Euroopa Kohus on teinud otsuse käesoleva eelotsusetaotluse kohta.
- 33 Mis puudutab teiseks elektroonilise toimiku edastamist kohtu- ja haldusasutuste elektroonilise postkasti kaudu, siis kujutab selline edastamine endast andmete „töötlemist“ isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 4 punkti 2 tähenduses, mis peab olema kooskõlas selle määruse artiklis 5 sätestatud põhimõtetega. Ent nimetatud määruse artiklit 26 rikkudes ei ole kehtestatud ühtegi

riigisisest õigusnormi, mis reguleeriks seda haldusasutuste ja kohtute vahelist andmete edastamise menetlust, määraes kindlaks kaasvastutavate töötlejate vastavad kohustused, ning rände- ja pagulasamet ei ole esitanud sellekohast kokkulepet vaatamata eelotsusetaotluse esitanud kohtu sellekohasele nõudele. Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on seega tekkinud küsimus, kas niisugune andmete edastamine kohtu- ja haldusasutuste elektroonilise postkasti kaudu on seaduslik.

- 34 Eelkõige tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul kindlaks teha, kas isikuandmete kaitse üldmääruse artiklites 5, 26 ja 30 ette nähtud kohustuste rikkumisele, mis muudab isikuandmete töötlemise ebaseaduslikuks, peab sanktsioonina järgnema nende andmete kustutamine vastavalt selle määruse artikli 17 lõike 1 punktile d või isikuandmete töötlemise piiramine vastavalt selle määruse artikli 18 lõike 1 punktile b. Selliseid sanktsioone tuleks kohaldada vähemalt juhul, kui asjaomane isik seda taotleb. Vastasel juhul oleks see kohus sunnitud osalema nende andmete ebaseaduslikus töötlemises kohtumenetluse käigus. Sellisel juhul saaks sekkuda üksnes järelevalveasutus isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 58 alusel, määraes asjasse puutuvatele ametiasutustele selle määruse artikli 83 lõike 5 punkti a alusel trahvi. Vastavalt BDSG § 43 lõikele 3, millega võetakse üle nimetatud määruse artikli 83 lõige 7, ei saa aga riigi tasandil avaliku sektori asutustele ja organitele haldustrahve määrata. Sellest järeldub, et ei direktiivi 2013/32 ega isikuandmete kaitse üldmäärust ei ole järgitud.
- 35 Lisaks leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et põhikohtuasjas kõne all olev töötlemine ei kuulu isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 17 lõike 3 punkti e kohaldamisalasse, mis võimaldab kasutada isikuandmeid selleks, et kostja saaks õigusnõudeid koostada, esitada või kaitsta. On tõsi, et käesoleval juhul kasutab rände- ja pagulasamet andmeid selleks, et selle määruse artikli 17 lõike 3 punkti b kohaselt täita liidu või liikmesriigi õigusega sellele vastutavale töötlejale ette nähtud juriidilist kohustust, mis näeb ette isikuandmete töötlemise, täita avalikes huvides olevat ülesannet või teostada vastutavale töötlejale antud avalikku võimu. Selle sätte kohaldamine tähendaks aga andmekaitsealaste õigusaktidega vastuolus oleva praktika alalist legaliseerimist.
- 36 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on seetõttu tekkinud küsimus, mil määral võib ta oma õigusemõistmise alase tegevuse raames arvesse võtta sellises täitevvõimu pädevusse kuulavas menetluses esitatud isikuandmeid. Nimelt, kui elektroonilise toimiku pidamine või selle edastamine kohtu- ja haldusasutuste elektroonilise postkasti kaudu tuleks kvalifitseerida isikuandmete kaitse üldmääruse seisukohast ebaseaduslikuks töötlemiseks, osaleks see kohus sellise arvesse võtmisega vaidlusaluses ebaseaduslikus töötlemises, mis läheks vastuollu selle määrusega taotletava eesmärgiga, milleks on kaitsta füüsiliste isikute põhiõigusi ja -vabadusi ning eelkõige nende õigust isikuandmete kaitsele.
- 37 Sellega seoses soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus veel teada, kas asjaolu, et andmesubjekt on andnud oma sõnaselge nõusoleku või on vastu oma isikuandmete kasutamisele kohtumenetluses, võib mõjutada võimalust need andmed arvesse võtta. Juhul kui see kohus ei saa elektroonilises toimikus „MARIS“ sisalduvaid andmeid arvesse võtta, kuna selle toimiku pidamine ja edastamine oli ebaseaduslik, ei oleks kuni nende õigusrikkumiste võimaliku kõrvaldamiseni mingit õiguslikku alust otsuse tegemiseks põhikohtuasja kaebaja poolt esitatud pagulasseisundi andmise taotluse kohta. Seetõttu peaks nimetatud kohus vaidlusaluse otsuse tühistama.

38 Neil asjaoludel otsustas Verwaltungsgericht Wiesbaden (Wiesbadeni halduskohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas olukord, kus vastutav töötleja jätab [isikuandmete kaitse üldmääruse] artiklis 5 sätestatud kohustuse täitmata või täidab seda puudulikult, kuna isikuandmete töötlemise toimingute kohta ei ole koostatud [selle määruse] artiklis 30 nõutud registrit, kõnealune register on ebatäielik või kaasvastutavate töötlejate vahel ei ole sõlmitud [viidatud määruse] artiklis 26 nõutud kokkulepet, viib selleni, et isikuandmete töötlemine on [nimetatud määruse] artikli 17 lõike 1 punkti d ja artikli 18 lõike 1 punkti b tähenduses ebaseaduslik, mis annab andmesubjektile õiguse nõuda isikuandmete kustutamist või nende kasutamise piiramist?
2. Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav: [k]as tulenevalt olemasolevast õigusest nõuda isikuandmete kustutamist või nende kasutamise piiramist tuleb töödeldud isikuandmed jätta kohtumenetluses arvesse võtmata? Kas see on nii vähemasti juhul, kui andmesubjekt esitab vastuväite nende kasutamisele kohtumenetluses?
3. Kui vastus esimesele küsimusele on eitav: [k]as tulenevalt sellest, et vastutav töötleja on rikkunud isikuandmete kaitse üldmääruse artikleid 5, 30 või 26, võib liikmesriigi kohus töödeldud isikuandmeid oma menetluses arvesse võtta vaid siis, kui andmesubjekt annab selleks sõnaselge nõusoleku?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Vastuvõetavus

- 39 Kuigi Saksamaa valitsus ei esita formaalselt vastuvõetamatuse vastuväidet, väljendab ta kahtlust, kas eelotsuse küsimused on põhikohtuasja lahendamisel asjakohased. Kõigepealt nähtub tema hinnangul eelotsusetaotlusest, et isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 5 lõike 2 rikkumine rände- ja pagulasameti poolt ei ole lõplikult tuvastatud, kuna eelotsusetaotluse esitanud kohus üksnes eeldab seda. Järgmiseks, see kohus ei ole märkinud, et rände- ja pagulasameti toimikud – juhul, kui sel kohtul ei ole lubatud neid kasutada – oleksid selle vaidluse lahendamise seisukohalt ainsana määravad. Tegelikult on tal ka muid teabeallikaid, mida tuleb omal algatusel uurimise põhimõtte kohaselt täielikult kasutada, kui ametiasutus toimikuid ei esita või kui need on ebatäielikud. Lõpuks on kolmas küsimus ilmselgelt hüpoteetiline, kuna eelotsusetaotlusest ei nähtu, et kaebaja on nõustunud või nõustuks oma isikuandmete töötlemisega eelotsusetaotluse esitanud kohtu poolt.
- 40 Seoses sellega olgu märgitud, et vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale eeldatakse, et liidu õiguse tõlgendamise küsimused on asjakohased. Euroopa Kohus võib keelduda liikmesriigi kohtu esitatud eelotsuse küsimusele vastamast vaid siis, kui on ilmne, et taotletaval liidu õiguse tõlgendusel puudub igasugune seos põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega, kui Euroopa Kohtule ei ole teada vajalikke õiguslikke või faktilisi asjaolusid, et anda tarvilik vastus talle esitatud küsimustele, või kui probleem on hüpoteetiline. Lisaks on ELTL artikli 267 kohases menetluses, mis põhineb liikmesriikide kohtute ja Euroopa Kohtu ülesannete selgel eristamisel, põhikohtuasja faktiliste asjaolude tuvastamine ja hindamine vaid liikmesriigi kohtu pädevuses (vt eelkõige 24. märtsi 2022. aasta kohtuotsus Autoriteit Persoonsgegevens, C-245/20, EU:C:2022:216, punktid 20 ja 21 ning seal viidatud kohtupraktika).

- 41 Nagu nähtub selgelt ELTL artikli 267 teisest lõigust, on riigisiseste kohtute ja Euroopa Kohtu ülesannete jaotusel põhineva tiheda koostöö raames üksnes eelotsust taotleva kohtu otsustada, millises menetlusstaadiumis on tal vaja esitada Euroopa Kohtule eelotsuse küsimus (17. juuli 2008. aasta kohtuotsus Coleman, C-303/06, EU:C:2008:415, punkt 29 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 42 Eelkõige on Euroopa Kohus sellega seoses juba otsustanud, et asjaolu, et faktilisi küsimusi ei ole veel võistlevas tõendite kogumise menetluses käsitletud, ei muuda eelotsuse küsimust iseenesest vastuvõetamatuks (vt selle kohta 11. septembri 2014. aasta kohtuotsus Österreichischer Gewerkschaftsbund, C-328/13, EU:C:2014:2197, punkt 19 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 43 Ent kuigi käesoleval juhul nähtub eelotsusetaotlusest, et eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole teinud lõplikku otsust selle kohta, kas rände- ja pagulasamet on rikkunud isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 5 lõikest 2 koostoimes selle määruse artiklitega 26 ja 30 tulenevaid kohustusi, kuna eelotsusetaotluses esitatu kohaselt tuleb seda põhikohtuasja aspekti veel võistlevas menetluses arutada, on eelotsusetaotluse esitanud kohus siiski tuvastanud, et rände- ja pagulasamet kui vastutav töötleja ei ole esitanud ei andmete ühise töötlemise kokkulepet ega töötlemistoimingute registrit, mida on mainitud kahes viimati nimetatud sättes, hoolimata talle esitatud sellekohasest taotlusest.
- 44 Veel nähtub eelotsusetaotlusest, et eelotsusetaotluse esitanud kohus, kellel ainsana lasub faktiliste asjaolude tuvastamise ja hindamise ülesanne, on seisukohal, et vaidlusalune otsus võeti vastu üksnes rände- ja pagulasameti koostatud elektroonilise toimiku põhjal, mille pidamine ja edastamine võivad rikkuda nimetatud määruses sätestatud reegleid, mistõttu võib juhtuda, et see otsus tuleb sel põhjusel tühistada.
- 45 Lõpuks, mis puudutab põhikohtuasja kaebaja nõusolekut oma isikuandmete kasutamiseks kohtumenetluses, siis piisab, kui märkida, et kolmanda eelotsuse küsimuse eesmärk on just nimelt kindlaks teha, kas käesoleval juhul on selleks, et eelotsusetaotluse esitanud kohtul oleks võimalik neid andmeid arvesse võtta, vaja, et selline nõusolek oleks antud.
- 46 Kuna neil asjaoludel on Euroopa Kohtule seega esitatud liidu õiguse tõlgendamise taotlus, mis ei ole selgelt asjasse puutumatu põhikohtuasja faktiliste asjaolude või eseme suhtes, ning Euroopa Kohtul on olemas vajalikud andmed, et anda tarvilik vastus talle esitatud küsimustele, mis puudutavad isikuandmete kaitse üldmääruse mõju põhikohtuasjale, tuleb Euroopa Kohtul sellele küsimusele vastata, ilma et ta peaks ise uurima eeldatavaid faktilisi asjaolusid, millele eelotsusetaotluse esitanud kohus tugines ja mida eelotsusetaotluse esitanud kohus peab hiljem vajaduse korral kontrollima (vt analoogia alusel 17. juuli 2008. aasta kohtuotsus Coleman, C-303/06, EU:C:2008:415, punkt 31 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 47 Järelikult tuleb asuda seisukohale, et käesolev eelotsusetaotlus on vastuvõetav ja eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimustele tuleb vastata, kuigi eelotsusetaotluse esitanud kohus peab kontrollima, kas rände- ja pagulasamet on rikkunud isikuandmete kaitse üldmääruse artiklites 26 ja 30 ette nähtud kohustusi.

Sisulised küsimused

Esimene küsimus

- 48 Esimese küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 17 lõike 1 punkti d ja artikli 18 lõike 1 punkti b tuleb tõlgendada nii, et kui vastutav töötleja ei täida selle määruse artiklites 26 ja 30 ette nähtud kohustusi, mis puudutavad vastavalt sellise kokkuleppe sõlmimist, milles määratakse kindlaks kaasvastutus andmete töötlemise eest, ja töötlemistoimingute registri pidamist, kujutab see endast ebaseaduslikku töötlemist, mis annab andmesubjektile õiguse andmete kustutamisele või töötlemise piiramisele, kuna selline täitmata jätmine tähendab, et vastutav töötleja rikub nimetatud määruse artikli 5 lõikes 2 sätestatud „vastutuse“ põhimõtet.
- 49 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt ei tule liidu õigusnormi tõlgendamisel võtta arvesse mitte ainult selle sõnastust, vaid ka konteksti ja selle õigusaktiga taotletavaid eesmärgi, mille osa säte on (vt selle kohta eelkõige 12. jaanuari 2023. aasta kohtuotsus Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság, C-132/21, EU:C:2023:2, punkt 32 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 50 Mis esiteks puudutab asjasse puutuvate liidu õigusnormide sõnastust, siis tuleb meenutada, et isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 17 lõike 1 punkti d kohaselt on andmesubjektil õigus nõuda, et vastutav töötleja kustutaks põhjendamatu viivitusega teda puudutavad isikuandmed, ning vastutav töötleja on kohustatud kustutama need andmed põhjendamatu viivitusega, kui andmeid on „töödeldud ebaseaduslikult“.
- 51 Samuti on andmesubjektil isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 18 lõike 1 punkti b kohaselt juhul, kui ta on vastu selliste andmete kustutamisele ja nõuab selle asemel nende kasutamise piiramist, õigus nõuda vastavalt töötlejalt töötlemise piiramist, kui „töötlemine on ebaseaduslik“.
- 52 Kahes eelmises punktis nimetatud sätteid tuleb tõlgendada koostoimes selle määruse artikli 5 lõikega 1, mille kohaselt peab isikuandmete töötlemine vastama teatud hulgal selles sättes ette nähtud põhimõtetele, sealhulgas artikli 5 lõike 1 punktis a sätestatud põhimõttele, et see töötlemine peab olema „seaduslik, õiglane ja andmesubjektile läbipaistev“.
- 53 Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 5 lõike 2 kohaselt vastutab vastutav töötleja selles sättes ette nähtud vastutuse põhimõtte kohaselt nimetatud artikli lõike 1 järgimise eest ja ta peab suutma tõendada kõigi selles lõikes 1 sätestatud põhimõtete järgimist, mistõttu see tõendamiskoormis lasub seega temal (vt selle kohta 24. veebruari 2022. aasta kohtuotsus Valsts ienēmumu dienests (isikuandmete töötlemine maksustamise eesmärgil), C-175/20, EU:C:2022:124, punktid 77, 78 ja 81).
- 54 Sellest järeldub, et vastavalt nimetatud määruse artikli 5 lõikele 2 koostoimes artikli lõike 1 punktiga a peab vastutav töötleja veenduma, et andmete töötlemine, mida ta teeb, on seaduslik.
- 55 Tuleb aga tõdeda, et seaduslik töötlemine, mis nähtuvalt isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 6 pealkirjast ongi selle artikli ese, saab toimuda ainult siis, kui on täidetud vähemalt üks selle artikli lõike 1 esimese lõigu punktides a–f sätestatud tingimustest, see tähendab – nagu on märgitud ka selle määruse põhjenduses 40 –, et kas andmesubjekt peab olema andnud nõusoleku oma isikuandmete töötlemiseks ühel või mitmel konkreetsel eesmärgil, või et töötlemine peab olema

vajalik ühel nimetatud eesmärkidest, ehk see peab kas olema vajalik andmesubjekti osalusel sõlmitud lepingu täitmiseks või lepingu sõlmimisele eelnevate meetmete võtmiseks vastavalt andmesubjekti taotlusele, või seda peab olema vaja vastutava töötleja seadusjärgse kohustuse täitmiseks, andmesubjekti või mõne muu füüsilise isiku eluliste huvide kaitsmiseks, avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või vastutava töötleja avaliku võimu teostamiseks või kui vastutaval töötlejal või kolmandal isikul on selleks õigustatud huvi, välja arvatud juhul, kui sellise huvi kaaluvad üles andmesubjekti huvid või põhiõigused ja -vabadused.

- 56 See loetelu juhtudest, mil isikuandmete töötlemist võib pidada seaduslikuks, on ammendav ja piiratud, mistõttu peab isikuandmete töötlemine selleks, et seda saaks pidada seaduslikuks, kuuluma mõne isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 6 lõike 1 esimeses lõigus ette nähtud juhtumi alla (vt selle kohta 22. juuni 2021. aasta kohtuotsus Latvijas Republikas Saeima (karistuspunktid), C-439/19, EU:C:2021:504, punkt 99 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 8. detsembri 2022. aasta kohtuotsus Inspektor v Inspektorata kam Visshia sadeben savet (isikuandmete töötlemise eesmärgid – kriminaalmenetlus), C-180/21, EU:C:2022:967, punkt 83).
- 57 Seega peab igasugune isikuandmete töötlemine Euroopa Kohtu praktika kohaselt olema kooskõlas selle määruse artikli 5 lõikes 1 sätestatud andmetöötluse põhimõtetega ja vastama määruse artiklis 6 loetletud töötlemise seaduslikkuse tingimustele (vt eelkõige 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus La Quadrature du Net jt, C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, EU:C:2020:791, punkt 208; 22. juuni 2021. aasta kohtuotsus Latvijas Republikas Saeima (karistuspunktid), C-439/19, EU:C:2021:504, punkt 96, ning 20. oktoobri 2022. aasta kohtuotsus Digi, C-77/21, EU:C:2022:805, punktid 49 ja 56).
- 58 Lisaks, kuna isikuandmete kaitse üldmääruse artiklite 7–11, mis – nagu selle määruse artiklid 5 ja 6 – asuvad määruse põhimõtteid käsitlevas II peatükis, eesmärk on täpsustada artikli 5 lõike 1 punktist a ja artikli 6 lõikest 1 tulenevate vastutava töötleja kohustuste ulatust, peab isikuandmete töötlemine selleks, et see oleks seaduslik, nähtuvalt Euroopa Kohtu praktikast järgima ka selle peatüki teisi sätteid, mis sisuliselt käsitlevad nõusolekut, delikaatsete isikuandmete eriliikide töötlemist ning süüteoasjades süüdimõistvate kohtuotsuste ja süütegudega seotud isikuandmete töötlemist (vt selle kohta 24. septembri 2019. aasta kohtuotsus GC jt (delikaatsetele andmetele viitavate linkide eemaldamine), C-136/17, EU:C:2019:773, punktid 72–75, ning 22. juuni 2021. aasta kohtuotsus Latvijas Republikas Saeima (karistuspunktid), C-439/19, EU:C:2021:504, punktid 100, 102 ja 106).
- 59 Sama moodi nagu kõik kirjalikke seisukohti esitanud valitsused ja Euroopa Komisjon tuleb aga tõdeda, et isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 6 lõike 1 esimeses lõigus sätestatud töötlemise seaduslikkuse aluste hulgas ei ole asjaolu, kas vastutav töötleja on järginud selle määruse artiklis 26 sätestatud kohustust sõlmida töötlemistoimingute eest kaasvastutuse kindlaksmääramise kokkulepe või täitnud artiklis 30 sätestatud kohustust pidada töötlemistoimingute registrit.
- 60 Lisaks ei ole erinevalt isikuandmete kaitse üldmääruse artiklitest 7–11 selle määruse artiklite 26 ja 30 eesmärk täpsustada selle määruse artikli 5 lõike 1 punktis a ja artikli 6 lõikes 1 sätestatud nõuete ulatust.

- 61 Seega tuleneb juba isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 5 lõike 1 punkti a ja artikli 6 lõike 1 esimese lõigu sõnastusest, et selle määruse artiklites 26 ja 30 sätestatud kohustuste rikkumine vastutava töötleja poolt ei kujuta endast ebaseaduslikku töötlemist nimetatud määruse artikli 17 lõike 1 punkti d ja artikli 18 lõike 1 punkti b tähenduses tulenevalt sellest, et vastutav töötleja on rikkunud sama määruse artikli 5 lõikes 2 sätestatud vastutuse põhimõtet.
- 62 Teiseks kinnitab seda tõlgendust nende erinevate sätete kontekst. Nimelt nähtub juba isikuandmete kaitse üldmääruse struktuurist ja seega selle ülesehitusest selgelt, et selles tehakse vahet ühelt poolt põhimõtetel, mida käsitleb selle määruse II peatükk, mis sisaldab muu hulgas selle määruse artikleid 5 ja 6, ning teiselt poolt üldkohustustel, mis kuuluvad määruse IV peatüki 1. jakku, mis käsitleb vastutavaid töötlejaid ja mille hulka kuuluvad ka määruse artiklites 26 ja 30 sätestatud kohustused.
- 63 See vahetegu kajastub ka isikuandmete kaitse üldmääruse VIII peatükis, mis käsitleb karistusi, kuna ühelt poolt selle määruse artiklite 26 ja 30 ning teiselt poolt selle määruse artiklite 5 ja 6 rikkumise eest määratakse selle määruse artikli 83 vastavate lõigete 4 ja 5 alusel trahvi, mis võib ulatuda teatud summani, mis kummagi lõike kohaselt erineb olenevalt rikkumise raskusastmest, mille on piiritletud liidu seadusandja.
- 64 Kolmandaks ja viimaseks kinnitab käesoleva kohtuotsuse punktis 61 esitatud isikuandmete kaitse üldmääruse grammatilist tõlgendust selle määruse eesmärk, mis tuleneb selle artiklist 1 ning põhjendustest 1 ja 10 ning milleks on eelkõige tagada füüsiliste isikute põhiõiguste ja -vabaduste ning eelkõige nende õiguse eraelu puutumatusele kõrgetasemeline kaitse, kui töödeldakse neid puudutavaid isikuandmeid, mida kaitsevad Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 8 lõige 1 ja ELTL artikli 16 lõige 1 (vt selle kohta 1. augusti 2022. aasta kohtuotsus Vyriausioji tarnybinės etikos komisija, C-184/20, EU:C:2022:601, punkt 125 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 65 Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 26 kohase kaasvastutuse kindlaksmääramise kokkuleppe või sama määruse artikli 30 kohase töötlemistoimingute registri puudumine ei ole nimelt iseenesest piisav, et tõendada põhiõiguse isikuandmete kaitsele rikkumist. Täpsemalt, kuigi on tõsi, et – nagu nähtub määruse põhjendustest 79 ja 82 – vastutuse selge jaotamine kaasvastutavate töötlejate vahel ja töötlemistoimingute register on vahendid tagamaks, et need vastutavad töötlejad järgivad selles määruandes andmesubjektide õiguste ja vabaduste kaitseks ette nähtud kaitsemeetmeid, ei tõenda sellise registri või kokkuleppe puudumine siiski iseenesest, et neid õigusi ja vabadusi on rikutud.
- 66 Sellest tuleneb, et isikuandmete kaitse üldmääruse artiklite 26 ja 30 rikkumine vastutava töötleja poolt ei kujuta endast ebaseaduslikku töötlemist selle määruse artikli 17 lõike 1 punkti d või artikli 18 lõike 1 punkti b tähenduses koostoimes sama määruse artikli 5 lõike 1 punktiga a ja artikli 6 lõike 1 esimese lõiguga, mis annavad andmesubjektile õiguse isikuandmete kustutamisele või töötlemise piiramisele.
- 67 Nagu kõik kirjalikke seisukohti esitanud valitsused ja komisjon väitsid, tuleb selline rikkumine seega heastada muude isikuandmete kaitse üldmääruses ette nähtud meetmetega, nagu järelevalveasutuse poolt parandusmeetmete võtmine selle määruse artikli 58 lõike 2 tähenduses, eelkõige töötlemistoimingute vastavusse viimine määruse sätetega vastavalt selle lõike punktile d, järelevalveasutusele kaebuse esitamine vastavalt selle määruse artikli 77 lõikele 1 või vastutava töötleja tekitatud kahju hüvitamine vastavalt kõnealuse määruse artiklile 82.

- 68 Lõpuks, võttes arvesse eelotsusetaotluse esitanud kohtu väljendatud muret, tuleb veel täpsustada, et asjasse puutuva määruise tõhusat kohaldamist ei takista asjaolu, et käesoleval juhul on trahvi määramine isikuandmete kaitse üldmääruise artikli 58 lõike 2 punkti i ja artikli 83 alusel välistatud, kuna liikmesriigi õigus keelab niisuguse sanktsiooni kohaldamise rände- ja pagulasametile. Sellega seoses piisab, kui märkida, et nimetatud määruise artikli 83 lõige 7 annab liikmesriikidele sõnaselgelt õiguse näha ette, kas ja millisel määral võib selles liikmesriigis asutatud avaliku sektori asutustele ja organitele niisuguseid trahve määrata. Pealegi võimaldavad isikuandmete kaitse üldmääruises ette nähtud erinevad alternatiivsed meetmed, mida on meenutatud käesoleva kohtuotsuse eelmises punktis, tagada sellise tõhusa kohaldamise.
- 69 Seetõttu tuleb esimesele küsimusele vastata, et isikuandmete kaitse üldmääruise artikli 17 lõike 1 punkti d ja artikli 18 lõike 1 punkti b tuleb tõlgendada nii, et kui vastutav töötleja ei täida selle määruise artiklites 26 ja 30 ette nähtud kohustusi, mis puudutavad vastavalt sellise kokkuleppe sõlmimist, milles määratakse kindlaks kaasvastutus andmete töötlemise eest, ja töötlemistoimingute registri pidamist, ei kujuta see endast ebaseaduslikku töötlemist, mis annab andmesubjektile õiguse andmete kustutamisele või töötlemise piiramisele, kuna selline täitmata jätmine ei tähenda iseenesest, et vastutav töötleja rikub nimetatud määruise artikli 5 lõikes 2 koostoimes artikli 5 lõike 1 punktiga a ja artikli 6 lõike 1 esimese lõiguga sätestatud vastutuse põhimõtet.

Teine küsimus

- 70 Esimesele küsimusele antud vastust arvestades ei ole teisele küsimusele vaja vastata.

Kolmas küsimus

- 71 Kolmanda küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas liidu õigust tuleb tõlgendada nii, et kui isikuandmete vastutav töötleja on rikkunud isikuandmete kaitse üldmääruise artiklist 26 või 30 tulenevaid kohustusi, on selleks, et liikmesriigi kohus saaks niisugused andmed seaduslikult arvesse võtta, vaja andmesubjekti nõusolekut.
- 72 Sellega seoses tuleb tõdeda, et selle määruise artikli 6 lõike 1 esimese lõigu sõnastusest endast nähtub selgelt, et selle lõigu punktis a nimetatud andmesubjekti nõusolek on vaid üks töötlemise seaduslikkuse alustest ning sellist nõusolekut ei nõua muud selle lõigu punktides b–f nimetatud seaduslikkuse alused, mis sisuliselt puudutavad töötlemise vajalikkust kindlaksmääratud eesmärkide saavutamiseks (vt analoogia alusel 11. detsembri 2019. aasta kohtuotsus Asociația de Proprietari bloc M5A-Scara A, C-708/18, EU:C:2019:1064, punkt 41).
- 73 Ent kui kohus kasutab talle riigisisese õigusega antud õigusemõistmispädevust, tuleb isikuandmete töötlemist, mida see kohus peab tegema, pidada vajalikuks, et saavutada kõnealuse määruise artikli 6 lõike 1 esimese lõigu punktis e sätestatud eesmärk, mis on seotud avalikes huvides oleva ülesande täitmise või vastutava töötleja avaliku võimu teostamisega.
- 74 Kuna ühelt poolt piisab isikuandmete töötlemise seaduslikuks lugemiseks sellest, et täidetud on üks isikuandmete kaitse üldmääruise artikli 6 lõikes 1 sätestatud tingimustest, ja kuna teiselt poolt – nagu on järeldatud käesoleva kohtuotsuse punktis 61 – ei kujuta selle määruise artiklite 26 ja 30 rikkumine endast ebaseaduslikku töötlemist, siis ei ole selleks, et eelotsusetaotluse esitanud kohus saaks võtta arvesse isikuandmeid, mida rände- ja pagulasamet on viimati nimetatud artiklites ette nähtud kohustusi rikkudes töödelnud, vaja andmesubjekti nõusolekut.

- 75 Seetõttu tuleb kolmandale küsimusele vasta, et liidu õigust tuleb tõlgendada nii, et kui isikuandmete vastutav töötleja on rikkunud isikuandmete kaitse üldmääruse artiklist 26 või 30 tulenevaid kohustusi, ei ole selleks, et liikmesriigi kohus saaks niisuguseid andmeid seaduslikult arvesse võtta, vaja andmesubjekti nõusolekut.

Kohtukulud

- 76 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamiseга seotud kuludid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (viies koda) otsustab:

1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määruse (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) artikli 17 lõike 1 punkti d ning artikli 18 lõike 1 punkti b

tuleb tõlgendada nii, et

kui vastutav töötleja ei täida selle määruse artiklites 26 ja 30 ette nähtud kohustusi, mis puudutavad vastavalt sellise kokkuleppe sõlmimist, milles määratakse kindlaks kaasvastutus andmete töötlemise eest, ja töötlemistoimingute registri pidamist, ei kujuta see endast ebaseaduslikku töötlemist, mis annab andmesubjektile õiguse andmete kustutamisele või töötlemise piiramisele, kuna selline täitmata jätmine ei tähenda iseenesest, et vastutav töötleja rikub nimetatud määruse artikli 5 lõikes 2 koostoimes artikli 5 lõike 1 punktiga a ja artikli 6 lõike 1 esimese lõiguga sätestatud vastutuse põhimõtet.

2. Liidu õigust tuleb tõlgendada nii, et kui isikuandmete vastutav töötleja on rikkunud määruse 2016/679 artiklist 26 või 30 tulenevaid kohustusi, ei ole selleks, et liikmesriigi kohus saaks niisuguseid andmeid seaduslikult arvesse võtta, vaja andmesubjekti nõusolekut.

Allkirjad